

A cikkek részletesen tárgyalták az épület fejlett technikai berendezéseit és műszaki megoldásait: a nyomdagépeket (melyeket más szovjet köztársaságokból, illetve külföldről vásároltak⁶), a gyorsliftet, a speciális riasztóberendezést és CCTV megfigyelő rendszert, a csőpostát, illetve a légi disztribúciót lehetővé tevő helikopter-leszállópályát – ez utóbbi miatt tervezték az épületet lapos tetővel.⁷ A két tömbből, a nyomda és a szerkesztőség épületéből álló 22 emeletes komplexum inkább vízszintes, mint függőleges irányban terjeszkedett. Ezt emelte ki, a befejezést követően, számos negatív recenzió, mivel a legtöbb kritikus egy magasabb és karcsúbb épületre számított.

Annak ellenére, hogy az épület mind történelmi, mind várostervezési szempontból fontos szerepet játszott, a Sajtóház már évek óta elhagyatottan áll, lassú pusztulásra ítéelve. Ebben a folyamatban szerepet játszottak a politikai változások, a tulajdonosváltás, illetve az épület ingadozó státusza és működése. Régóta téma a lett sajtóban az épület tervezett elbontása, és ezt követően a föld újraértékesítése, és egy új felhőkarcoló építése.⁸ Ahhoz, hogy egyáltalán jelöljék a műemlékjegyzékbe történő felvételre, egy szovjet-kori épületnek bizonyítottan egyedinek kell lennie, és bizonyos esztétikai, illetve műszaki tulajdonságokkal kell rendelkeznie, vagy legalább 50 éve állnia kell.

Bár a lassan változó közmegejtés szerint a Sajtóház egy meglehetősen disszonáns, sőt, egyenesen gyűlölt objektumból a lokális identitás elválaszthatatlan elemévé vált, az épületet leginkább „érvényét veszített műemléknek” tekintik, amely megérett arra, hogy habozás nélkül eltávolítsák, és helyére újat építsenek.

⁶ Rīgas Balss [The Voice of Riga], 1971, August 13, p.4

⁷ J. Vilciņš "Rīgas Avižu kombināts", p. 19.

⁸ A Sajtóház helyére építendő új felhőkarcolókra kiírt tenderekről többek között itt lehet tájékozódni: http://www.a4d.lv/lv/projekti/kas_nomainis_preses_namu/

Támogatók:
Nemzeti Kulturális Alap
Embassy of the Republic of Latvia, Budapest -
A Lett Köztársaság Magyarországi Nagykövetsége
Ministry of Culture - Republic of Latvia
Latvian Centre for Contemporary Art

A kiállítás a Latvian Centre for Contemporary Art-tal együttműködésben jön létre.

discussed, including the press machines (which were purchased from other Soviet republics as well as from abroad⁶), the fast lifts, the special alarm- and TV/ surveillance systems, the pneumatic post, as well as the possibility of using helicopters for newspaper transportation⁷ – which was why the building was planned with a flat roof. Divided into two blocks, a printing house and an editorial office, the 22-storey complex weighed more on the horizontal than on the vertical level. This was pointed out as one of the faults in the reviews after its completion, as most critics had expected it to be much higher and slender.

Despite the role of the building within both a historical and a city planning context, the Press House has now been abandoned for many years and is doomed to slow decay. This has been a gradual process related to the political changes, as well as the changes in the ownership, status and operation of the House. Intentions to demolish the buildings so that the land can be capitalized on and used for constructing a new skyscraper have long been the subject of discussion in the local press.⁸ For it to be nominated on the State Inspection for Heritage Protection list, Soviet-era architecture either has to be unique and exhibit particular aesthetic or technical characteristics or it has to be at least 50 years old.

Though the view of the Press House has gradually changed from a quite unpleasant, even despised, object into an inseparable component of local identity, the building is still looked upon more as an 'expired monument' ready to be removed and replaced without much hesitation.

Edited and shortened version of the original text.

⁶ Rīgas Balss [The Voice of Riga], 1971, August 13, p.4

⁷ J. Vilciņš "Rīgas Avižu kombināts", p. 19.

⁸ For example, the construction tenders for new skyscraper buildings to replace the Press building can be viewed at http://www.a4d.lv/lv/projekti/kas_nomainis_preses_namu/

Supported by:
National Cultural Fund of Hungary
Embassy of the Republic of Latvia, Budapest -
A Lett Köztársaság Magyarországi Nagykövetsége
Ministry of Culture - Republic of Latvia
Latvian Centre for Contemporary Art

The exhibition is produced in collaboration with the Latvian Centre for Contemporary Art.

2012/05/11 - 06/17

SAJTÓHÁZ

PRESES NAMS

PRESS HOUSE

KATRĪNA NEIBURGA (LV) KIÁLLÍTÁSA
EXHIBITION OF KATRĪNA NEIBURGA (LV)

KURÁTOR/CURATED BY PÁLDI LÍVIA



A Riga látképét mind máig meghatározó, a szovjet időkben épített Sajtóház és nyomda történetét követi nyomon a Trafó Galériában bemutatott film-installáció. Katrīna Neiburga lett művészt 2009-től – a Staro Riga fényfesztiválra készített projektje kapcsán – kezdte el foglalkoztatni a bontásra váró, teljesen elhagyatott magasház sorsa.

Személyes élmények és a nosztalgikus emlékezés koreografálja az egykori munkatársak visszatérését és épületbeli sétáját (a művész szülei a Házban dolgoztak, miként ő maga is iskolai újságjuk szerkesztőjeként). Az elhagyott modernista komplexumban, valamikori munkahelyeiken vezet végig az egykori igazgató, fotós, portás, felelős szerkesztő és konyhai alkalmazott. Bár a visszaemlékezések többnyire személyes vagy informatív részleteket osztanak meg, számos utalás történik a szovjet média-gépezetet és szerkesztői direktíváit átható abszurditásra és paranoiára.

Katrīna Neiburga (1978), Rigában, Lettországban él és dolgozik.
<http://www.neiburga.lv/>

Opening with a panoramic horizon the documentary installation traces the history of the Soviet era press and printing house, that until today stands as a landmark building in Riga. Neiburga's first interest in the abandoned, dilapidated highrise awaiting demolition dates back to 2009 resulting in a project for the Staro Riga light festival.

Following the trails of her personal memories and nostalgia (not only was she the editor of her school's newspaper but both of her parents worked in the house) Neiburga's synchronized sequences orchestrate a guided walk through the building by past employees. From one-time director to concierge and photographer, from kitchen workers to managing editors, they are all interviewed in their former workplaces within the eviscerated modernist complex. Though the recollections reveal mostly private and informative details, references recur to the pervasive absurdity and paranoia of the editorial directives and operating procedure of the Soviet state media.

Katrīna Neiburga (b. 1978), lives and works in Riga, Latvia.
<http://www.neiburga.lv/>



Trafó Kortárs Művészetek Háza, Trafó Galéria
1094 Budapest, Liliom utca 41.
tel/fax: +36 1 456 2044, fax: +36 1 456 2050
gallery@trafo.hu, www.trafo.hu
Nyitva: keddtől vasárnapig 16-19h, előadási napokon 16-22h



Maija Rudovska: Egy épület, amelyre emlékeznünk kell

Mostanában, amikor a szovjet korszak városi öröksége lassan megint az érdeklődés tárgyává és a kutatók témájává válik, felmerül néhány vonakodó kísérlet egyes épületek megőrzésére. A szovjet és posztszovjet korszak emlékezetének helyszíneiként, számos épület megítélése bizonytalan és ellentmondásos, megkérdőjelezve mind aktuális, mind jövőbeli jelenlétüket. Rígában ilyen objektum a szovjet időszakban épült, egykori Sajtóház. Ennek történetével, különböző társadalmi és ideológiai rétegeivel foglalkozik Katrīna Neiburga filminstallációja.

A Sajtóház 1971 és 1978 között épült a Lett Kommunista Párt Központi Bizottsága számára, mint kiadó és nyomda. Az egyértelmű cél a média teljes irányítása és felügyeletének központosítása volt. Ugyanakkor az épület várostervezési szempontból is jelentős – ez volt ugyanis az első magasház a Daugava folyó bal partján. A központi ideológiától elválaszthatatlanul a Sajtóház épülete jól tükrözte a két szuperhatalom, a Szovjetunió és az Egyesült Államok között feszülő hidegháború versenyszellemét. Az első felhőkarcolók építése még az 1940-es évek végén kezdődött Moszkvában, Sztálin nagyratörő terveit követve, a „Hét nővér”¹ (Sztalinszkije Visotki) – monumentális épületeivel. A Nyikita Hruscsov által 1955-ben kiadott rendelet „A tervezés és építkezés mértéktelenségének megszüntetéséről” nemcsak a szovjet iparosodás és a hatalmas lakótelepek építése előtt nyitott utat, de támogatta a modernizmust, mint új esztétikai programot. Összehasonlítva a kultúra bármely más területével az építészet számíthatott a legerősebb hivatalos pártfogásra.

Ennek eredményeként számos, ma a szovjet modernizmus példáiként számon tartott, szociális- és középületet terveztek az 50-es évek közepe és a 60-as évek eleje között.

¹ A „Hét nővér” a sztálini korszak (1947-1953) alatt Moszkvában épült felhőkarcolók elnevezése. Az épületek célja egy új városkép kialakítása volt hangsúlyozva a sztálinista építészeti ismertetőjegyeit. Mindegyikük hasonló stílusjegyekkel bír – a monumentalitást sugárzó zikkurat alakú kompozíció, illetve a különféle történelmi stílusok eklektikus használata, különös tekintettel klasszicista, barokk, és Art Deco elemekre. Ezek az épületek Szovjetunió-szerte prototípusként szolgáltak.

Maija Rudovska: A Building to Remember

Nowadays, when the Soviet-era urban heritage is slowly being brought up again and researchers begin to formulate their attitudes towards it, there are gradual, yet quite unwilling attempts to preserve some of the architecture. As repositories of memories that can reveal the experience and traumas of the Soviet and post-Soviet years in a broad and multi-layered way, these places are often perceived ambiguously and inconsistently, both their current and future presence being called into question. One of such, still manifest, Soviet-era building in Riga is the Press House whose history and its various social and ideological layers were made the subject of the video project by Katrīna Neiburga.

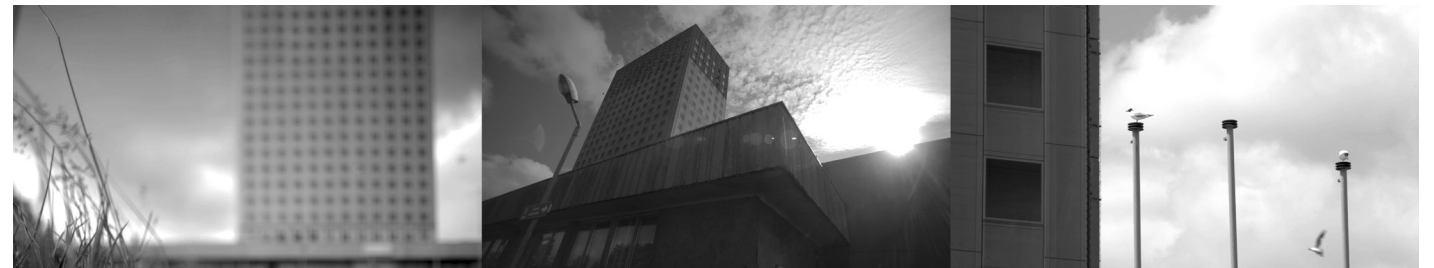
The Press House was built between 1971 to 1978 as the publishing and printing house of the Central Committee of the Latvian Communist Party, with the obvious aim to have full control over the media and centralize its monitoring. Yet the building is no less important in the context of city planning – being the first high-rise on the left bank of the Daugava. Inseparable from ideology, the building of the Press House clearly reflected the competitive Cold War spirit between the two superpowers – the Soviet Union and the United States. The construction of high-rises ambitiously started by Stalin in Moscow at the end of the 1940s with the construction of the “Seven sisters” buildings (later referred to as “Stalinskie Vysotki”). The decree issued in 1955 by Nikita Khrushchev, “On elimination of excesses in the design and construction”, not only paved the way for Soviet industrialization and the construction of massive housing developments further, but also endorsed modernism as a new aesthetic program that gained stronger official acceptance in architecture than in any other field of culture.

This manifested in a series of social and public buildings designed between the mid-1950s to early 1960s that now considered among the

¹ ‘Seven sisters’ is the English name for buildings/skyscrapers that were built in Moscow during the Stalin era (1947-1953). These buildings were meant to create a new urban image, by outlining the architectural features of the Stalinist architecture

Többségük esetében az építkezés évtizedekig húzódott, és – „összhangban” Hruscsov prognózisával – a tervek szerint a kommunizmus csúcspontján fejeződött volna be.²

A gazdasági növekedés és a gyors fejlődés szimbolikus igazolásaként létező épületeket tekinthetjük olyan vizuális igazodási pontoknak a városi tájban, amelyek, mint Riga esetében is, további ambiciózus fejlesztéseket sürgettek.³ A Sajtóháznak, vagy ahogy az eredeti tervek szerint hívták volna: a Rigai Sajtókomplexumnak, különös jelentőséget tulajdonítottak, nem csak a Lett SZSZK-ban, de a tágabb szovjet kontextusban is. Az építkezéstről már az 1960-as évek elején közöltek híreket.⁴ „Ķīpsala gyakorlatilag használaton kívüli terület,” – írta az épület tervezője, Jānis Vilciņš – „és a közeljövőben lakóházak is épülnek majd itt, míg a sziget déli területének egy jelentős része középületek számára van fenntartva. A sziget összes építkezése vertikális fókuszú lesz, és a Sajtókomplexum szerkesztőségi tömbje dominál majd köztük. (...) A szerkesztőség mellett egy nagy modern nyomda helyezkedik majd el, ahol megközelítőleg 45 különböző újságot nyomnak majd összesen egymillió példányszámban.”⁵



A modernitás fáklyájának tekintett Sajtóházzal rendszeresen, és többnyire címlapsztoriként, tudósított Egons Strautiņš a Lett SZSZK fő napilapja, a Ķīpa [Harc] hasábjain. Fáradhatatlan beszámolóit, amelyek nem nélkülözték a kritikus felhangokat sem, részben azzal a céllal írdtak, hogy sürgessék az épület minél gyorsabb befejezését – és a Köztársaság kipipálhassa dicsőség-listáján egy újabb cél teljesítését.

² Hruscsov 1961-ben, a Szovjet Kommunista Párt 22. kongresszusán elhangzott beszédében prognosztizálta, hogy a Szovjetunió körülbelül 1980-ra éri el a kommunizmust.

³ J. Gottmann: Why the Skyscraper? [Miért a felhőkarcoló?]; In: The Geographical Review [Geográfiai Szemle], Vol. 56, No. 2 (1966. ápr.), p. 190

⁴ Például I. Vītola cikkében: “Ieiesim Preses namā” [Irány a Sajtóház]; In: Rīgas Balss [Rīga Hangja], 1964. nov. 28.)

⁵ J. Vilciņš “Rīgas Avižu kombināts” [A rigai Sajtókomplexum]; In: Zinātne un Tehnika [Tudomány és Technológia] 1962, No.8, p.19.

examples of Soviet modernism. The construction of most of these buildings would last for decades and was to be finished – according to Khrushchev’s prognosis and plans – at the peak of Communism.²

Symbolically confirming economic growth and its rapid development, these buildings can also be viewed as markers that form visual points of reference in the urban landscape, dictating, as in the case of Riga, further ambitious developments.³ The Press House, or as it was to be called at that time: the Riga Newspaper Complex, was ascribed a special significance, not just in the LSSR, but also in the wider Soviet context. The first news about its construction was published already at the beginning of 1960s.⁴ “Ķīpsala is a practically unused area” – wrote the architect of the building, Jānis Vilciņš – “and in the near future it will see the construction of residential buildings, with a significant part being reserved for public buildings on the southern part of the island. All construction on the island will have a vertical focus, and the editorial block of the Newspaper Complex will be the dominant one among them. (...) The editorial office will be served by a large modern printing house, where about 45 different newspapers will be printed with a total circulation of about a million.”⁵

Considered a beacon of modernity, the Press House was regularly reported on in the main LSSR newspaper Ķīpa [Struggle] – almost always on the title page – by the journalist Egons Strautiņš. His tireless accounts, which were not without a critical edge, were also meant to exert some pressure toward a quicker execution of the building, just so there could be another item ticked off on the list of the Republic’s achievements. Details like the building’s advanced technical equipment were

² Khrushchev announced this to the 22nd Party Congress in 1961. In his speech, he indicated that the Soviet Union would achieve Communism in about 1980.

³ J. Gottmann Why the Skyscraper?; In:Geographical Review, Vol. 56, No. 2 (Apr., 1966), p. 190

⁴ For example, in I. Vītola’s article “Ieiesim Preses namā” [Let’s go into the Press Building]; In: Rīgas Balss [Rīga’s Voice], 1964, 28 Nov.

⁵ J. Vilciņš “Rīgas Avižu kombināts” [Rīga Newspaper Complex]; In: Zinātne un Tehnika [Science and Technology] 1962, No.8, p.19.